

DARBA METODES AR PIRMSSKOLAS
VECUMA BĒRNIEM AR DAŽĀDAS
VARIĀCIJAS ATTĪSTĪBAS TRAUCĒJUMIEM
IEKĻAUJOŠĀS IZGLĪTĪBAS KONTEKSTĀ

Rēzeknes pamatskola - attīstības centrs

Direktora vietniece metodiskajā darbā Ilona Saule

KĀDS IR PIRMSSKOLNIEKS?

vecāki / skolotāji / speciālisti

vecumposmi

prasmes / iemaņas / talanti

intelekts / attīstības traucējumi

uzvedība / vide

Dažādos vecumposmos bērnam piemīt dažādas spējas un prasmes. Kādas ir viņa galvenās attīstības sfēras?

Kognitīvā attīstība - Bērns mācās izprast un atcerēties jēdzienus, klasificēt priekšmetus, cilvēkus u. tml

Sociālā attīstība - Viņš prot spēlēties ar citiem bērniem, izrāda rūpes, jūt līdzī.

Valodas attīstība un komunikācija - Bērns spēj saprast teikto un prot pats izteikties. Viņš lieto žestus un droši izpaužas arī ķermeņa valodā.

Emocionālā attīstība - Bērns vairāk vai mazāk spēj izprast un kontrolēt savas emocijas.

Motorā attīstība - *smalkās kustības* - Bērns mācās satvert un turēt mazus priekšmetus, darboties ar rotaļlietām, sasist divus priekšmetus kopā utt.

Pašaprūpes spējas - Bērns mācās patstāvīgi ēst, ģērbties un lietot podiņu.

Motorā attīstība - *pamatkustības, lielās kustības* - Bērns mācās vai spēj velties, sēdēt, rāpot, staigāt, skriet, braukt ar velosipēdu utt.

SENSITĪVIE ATTĪSTĪBAS PERIODI

No dzimšanas līdz 6 gadu vecumam
bērns apgūst kaut ko ļoti viegli.

1

Runas attīstības posms no dzimšanas līdz 6 gadiem

Viens no garākajiem attīstības periodiem. Šajā posmā valodas apguve notiek neapzināti un prasa no bērna minimālas pūles.

Radiet vidi valodas apguvei - pasakas, stāsti, dzejoļi atbilstoši vecumam, mudiniet uz sarunām - ikdienas, sadzīviskām, fantāzijām, aprakstošām utt., jautājiet un atbildiet vienkāršiem, skaidri izrunātiem vārdiem, nesteidzieties! Attīstiet ritma izjūtu! Dziediet dziesmas un spēlējiet spēles miniet mīklas.

2

Kārtības uztveres periods no dzimšanas līdz 3 gadiem

Sakārtotas rotaļlietas, laicīgs miegs, saldumu ēšana pirms ēdienreizēm, mierīga iepirkšanās veikalā - šīs un daudzas citas lietas, kuras bērna dzīvei piešķirs drošību un stabilitātes sajūtu viegli panākamas šajā vecumposmā.

Ārkārtīgi svarīgi uzturēt kārtību it visā - vidē, ikdienā un attiecībās. Ieviesiet saprotamus noteikumus, kurus ievēro ikviens ģimenes loceklis. Neatkāpieties! Esiet pacietīgi!!!

3

Kustību un darbošanās periods - no 1 līdz 4 gadiem

Brīvība kustēties un apgūt savu ķermeni kustību procesā veidojas jau pirms dzimšanas. Kustības veido jaunus neironu savienojumus smadzenēs, tieši kustībā notiek intelektuālā, emocionālā attīstība, uzlabojas atmiņa un domāšana. Šajā vecumā bērni precīzi iepazīst pasauli ar darbošanos un sajūtām, tādējādi veicinot intelektuālo izaugsmi.

Papildus sīkās motorikas attīstīšanai ir svarīgi dot bērnam iespēju pēc iespējas vairāk pārvietoties un veikt dažāda veida kustības: iet pa kāpnēm augšup un lejup, lekt, mest bumbu, staigāt pa līniju, pārkāpt pāri objektiem. Dodieties pastaigās, spēlējiet kustību spēles.

4

Sociālo iemaņu attīstības periods no 2,5 līdz 6 gadiem

Šajā periodā akcents uz komunikāciju ar apkārtējiem (4,5-5,5 gadi), paštēla veidošanos (ap 3 gadiem). Attiecību kvalitāte turpmākajā dzīvē būs atkarīga no attiecību kvalitātes bērnībā.

Vienmēr ir vērts paturēt prātā, ka bērns pilnīgi atdarinās jebkādu nozīmīgu pieaugušo, galvenokārt vecāku, viņu sociālo izturēšanos, manieres un runasveidu.

5

Sensorās attīstības periods no dzimšanas līdz 4,5 gadiem

Katru dienu bērns redz, dzird, pieskaras, kā arī garšo un smaržo jaunas lietas. Šajā periodā viegli var iemācīties analizēt un sintezēt ārējos signālus, šādi veidojot priekšstatus par pasauli.

Ļaujiet izzināt lietas ar visām piecām maņām - garšojot, smaržojot, pieskaroties, klausoties, skatoties, reizē pārrunājiet sajūtas. Šķirojiet pēc krāsas vai formas, pēc lieluma, māciet atšķirt smaržas, garšas un skaņas.

6

Sīku priekšmetu attīstības periods no 1,5 līdz 6,5 gadiem

Darbojoties ar sīkiem priekšmetiem, bērns attīsta sīko motoriku, pilnveido koordināciju "acs - roka", mācās patstāvīgi darboties ar saimniecības priekšmetiem. Šādās aktivitātēs attīstās uzmanība un pacietība, aktīvi tiek stimulētas neironu savienojumu veidošanās, radot labvēlību intelekta un valodas attīstībai.

Piedāvājiet šajā vecumā darboties ar sīko priekšmetu šķirošanu - zirņu, pupiņu, kreļļu, pogu vēršana un šķirošana. Putraimu pārbēršana no viena trauka otrā, salātu sālišana vai cukura iebēršana krūzītē, ēdiena griešana mazos gabaliņos. Pastaigu laikā pievērsiet uzmanību un pētīt mazos kukaiņus un augus. Nesteidziniet un nepārslēdziet bērna uzmanību uz citām darbībām, kamēr viņi ieinteresēti pētnieki notiekošajā.

7

Matemātikas attīstības periods no 4 līdz 6 gadiem

Šajā vecumā parādās interese par skaitļiem un skaitīšanu, tāpēc svarīgi ir uzsākt pirmo matemātisko pieredzi, apgūstot pamatjēdzienus - cipari, to skaitīt, matemātisko simbolu apguve.

Vislabākais matemātikas apguves veids ir no konkrētā uz abstrakto (M.Monesori)

8

Rakstīšanas attīstības periods no 3,5 līdz 4,5 gadiem

Ir svarīgi intensīvi sagatavoties rakstīšanai šajā vecumposmā, turpmāk tas atvieglos un radīs interesi darboties skolas veicamajos uzdevumos.

Šajā vecumā pievērsiet uzmanību pareizam pildspalvas un zīmuļa satvērienam. Vingrinieties dažādu rakstu elementu apguvē un to nostiprināšanā.

9

Lasīšanas attīstības periods no 4,5 līdz 5,5 gadiem

Pirms bērns sāk lasīt, viņam ne tikai jāiemācās visi burti, bet arī jāiziet tik nepieciešamie sagatavošanās posmi kā vingrinājumi skaņu atšķiršanai vārdos un vārdu salikšanai no burtiem.

Lasīšanas iemaņu attīstībai ir svarīga ģimenes gaisotne, laiks, vecāku un bērnu laika pavadīšanas kvalitāte - sarunas ar bērnu par dažādām tēmām, spēles, pasaku lasīšana, dzejoļu un dziesmiņu mācīšanās utt.

Burtu apguvi sāciet ar skaņu apguvi, piemēram, "Parādi man, kas sākas ar skaņu "a" vai "Kur atrodas skaņa "..." vārda vidū, beigās vai sākumā". Darbojieties ar vārdu salikšanu no burtiem. Turpmākā darbošanās uzsāk lasītprasmes veidošanos ar īsiem, divzīlbu vārdiem, pārejot uz aizvien sarežģītākām vārdu formām. Lai padarīt lasīšanas procesu aizraujošāku, pārvērtiet to par spēli - Spēle "Attēli un vārdi", "Skaņu medības", "Slēptais ziņojums", "Vārdu bingo" utt.

NOTEIKUMI / ROBEŽAS

- Adaptācijas periods (4.nedēļa , 3 mēneši)
!!!separācija   !!!Nekādas intelektuālās
darbības 1.mēnesī
- Noteikumi (paaugstināta uzbudināmība,
hiperaktivitāte, histērijas, agresivitāte)
- Robežas (ES un apkārtējie - fiziskās, telpas,
materiālās, laika, emocionālās)

Spēles adaptācijas posmam - līdz 7 gadiem - spēļu formāts, kurš nepārslogo, bet nomierina.

Meditatīvas - ātri pārslēdz no uzbudināmības.

Visas intelektuālās darbības 1. mēnesī izslēgtas.

Labi der hiperaktīvam bērnam

METODES

Darba paņēmienu un metožu izvēli nosaka konkrētā bērna psiholoģisko un izzinošo īpatnību neatbilstība konkrēta vecumposma normām.

- pielāgotas vides, mācību un tehnisko līdzekļu nodrošināšana un atbilstība;
- atbalsta personāla pilnvērtīga iesaiste;
- efektīvu metožu un paņēmienu izvēle;

Skolotājs - izglītojamais

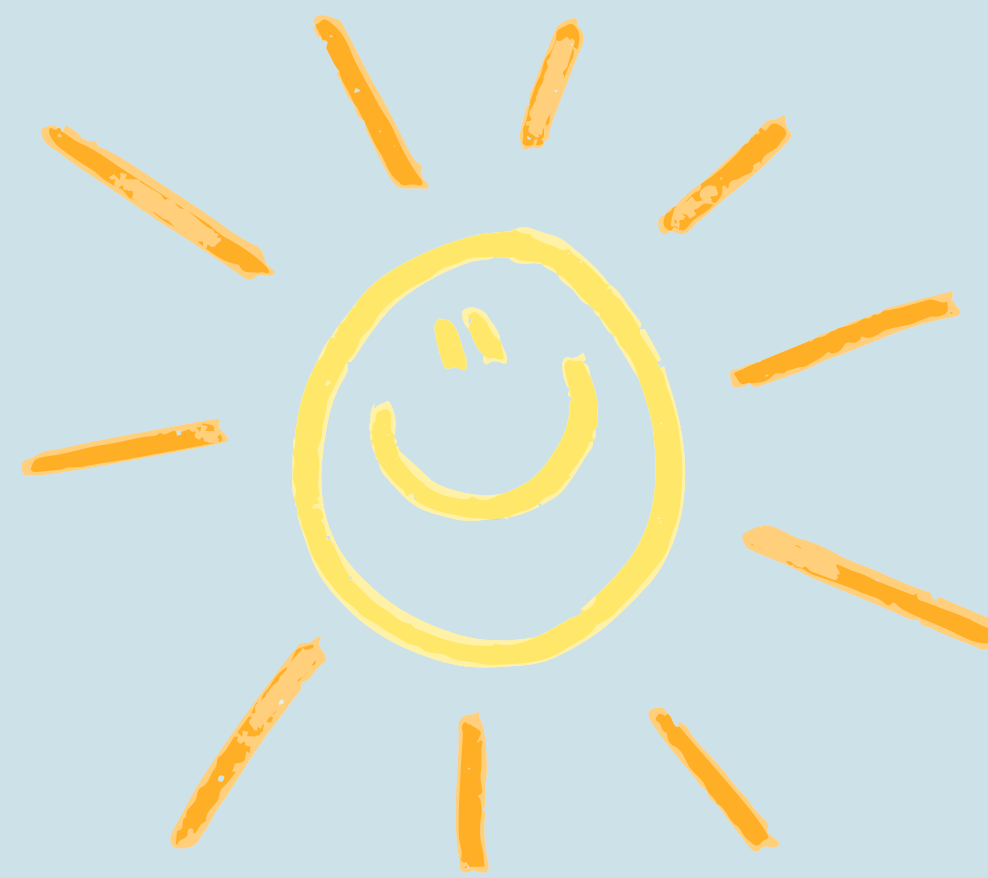
Mācību satura apguvei ieteicamas tādas mācību metodes, paņēmieni un darba organizācijas formas, kas rosina izziņas darbību un sekmē katra bērna iesaistīšanos pedagoģiskajā procesā, respektējot ikviena bērna attīstības vajadzības un veicinot fizisko, psihisko un sociālo attīstību.

Mācību metodes, paņēmieni un organizācijas formas iekļautas atbilstoši bērna vecumam, ievērojot sistēmiskumu un pēctecību, tas ir, katrā nākamajā bērna attīstības pakāpē ietverot tās mācību metodes, paņēmienus un organizācijas formas, kuras tiek izmantotas papildus iepriekšējā attīstības pakāpē nosauktajām.

Bērna attīstības pakāpe/vecumposms	Mācību metodes un metodiskie paņēmieni	Darba organizācijas formas
1 pakāpe (līdz 2 gadiem)	Novērošana Demonstrējums Atdarināšana Manipulācijas ar priekšmetiem rotaļas Īsto priekšmetu iepazīšanas rotaļas Muzikālās spēles un rotaļas Kustību rotaļas Sižetiskās darbības	Individuālais darbs Rotaļnodarbība ar apakšgrupu (līdz 5 bērniem) Pastaiga
2. pakāpe (līdz 3 gadiem)	Simboliskās rotaļas Sižetiskās rotaļas Destruktīvās rotaļas Ritmizēšana Praktiskais darbs	Rotaļnodarbība ar apakšgrupu (līdz 7 bērniem) Rotaļnodarbība ar visu grupu Patstāvīgā darbība
3.pakāpe (līdz 5 gadiem)	Pārrunas Vērtējums Konstruktīvās rotaļas Celtniecības rotaļas Sižeta lomu spēles Didaktiskās spēles	Rotaļnodarbība ar visu grupu Ekskursija
4. pakāpe (līdz 6 gadiem)	Tautas rotaļas Dramatizācijas rotaļas Eksperimenti Modelēšana Dialogs	Pāru darbs

darbības akcenti :

- valodas lietojums (*skaidra un viegli saprotama valoda bez pārprotamības un nevajadzīgi sarežģītiem vārdiem*),
- vizuālais atbalsts,
- lēns darba temps,
- atkārtošana (īpaši bērniem ar GAT),
- darbības maiņa (arī telpas),
- brīvbrīži
- uzdevumi atmiņai, uzmanībai, domāšanai

Jebkura veida darbības procesā pastāvīgi jāpiemēro vienas un tās pašas mācību metodes, sākot ar ciešāku kontaktu un pastāvīgu bērna darbību uzraudzību, bet ar laiku dodot lielāku patstāvību dažādu darbību veikšanā.

**KOMUNIKĀCIJAI UN MIJIEDARBĪBAI
AR CITIEM BĒRNIEM**

**DIDAKTISKĀS SPĒLES - IZZIŅAS
DARBĪBAS ATTĪSTĪBAI**

**RELAKSĀCIJAS METODES -
FIZMINŪTES, PIRKSTU SPĒLES,
ARTIKULĀCIJAS VINGRINĀJUMI,
MASĀŽAS BUMBAS- ĻAUJ ATVIEGLOT
MUSKUĻU SPAZMAS.**

Darbības aktivizēšanai izmantojiet:

- signālkartiņas (mazgājam rokas , ēdam utt.)
- paņēmiens "roka rokā "

- Redzes uztverei, uzmanībai, atmiņai, valodas attīstībai izmantojiet attēlus/uzskates materiālus
- Intonācija - uzsvāri uz svarīgāko;
- refleksijas paņēmieni;
- atpūtas brīži -pirkstiņu vingrinājumi, pagulēt uz paklāja, pastaigāties utt.;
- iesaistam pārējos bērnus (paņemt pie rokas, utt.)

Pozitīvie pastiprinājumi

Sociālais - smaids, pieskāriens, uzslava, kompliments u.c.

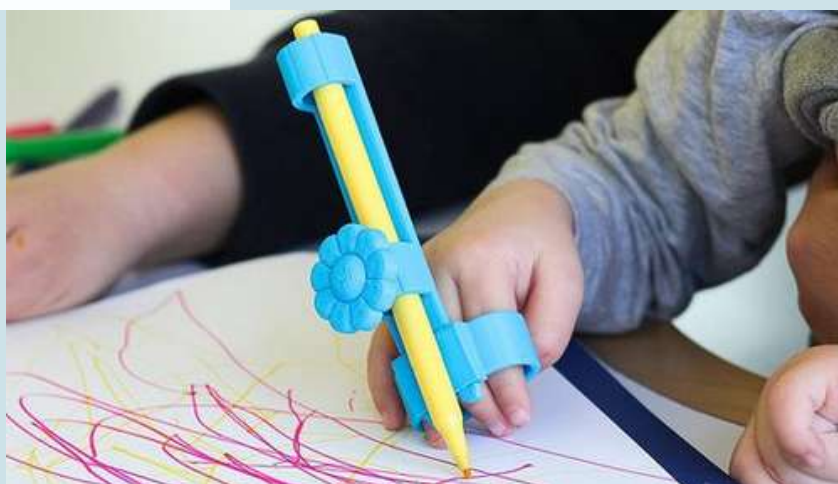
Materiālais - uzlīme, rotaļlieta, kārums, augļi utt.

Privileģēta aktivitāte - kopīga spēle, pagarināts atpūtas laiks utt.

Sensorais - patīkamas sajūtas vai aktivitātes

palīgīdzekļi, telpu iekārtojums

"Kastes ar vākiem, skapīši vai plauktiņi rotaļlietu nolikšanai palīdzēs iemācīt bērnam sakopt telpu un ierobežot uzmanību."

SKOLOTĀJS

Skolotājiem, ir svarīgi būt atvērtiem, zinošiem un redzīgiem, lai pamanītu bērnu, kurš ar savu rīcību pauž:

man te ir par skaļu,
es nevaru, man ir grūti,
man nesanāk,
es nezinu, ko darīt,
es nesaprotu,
es vēlos palikt viens.

Bērni no 0-7

Maksimāli daudz brīvas vietas lai:

sižetiskajām lomu spēlēm;

attīstošajām nodarbībām;

fiziskajām aktivitātēm.

jo

caur **neapzināto** nāk **apzinātā** uzmanība

(aktīvā darbībā, nevis pie ekrāna)

!!! valodas aizture, izpaliek radošums un fantāzija,
zema pašrefleksija, nav prasmes sevi nodarbināt, garlaikošanās, bezdarbība,
nepaklausība, "laišana gar ausīm".

*Līdz 3 gadiem nekādu multfilmu - īpaši pie valodas aiztures, stostīšanās, nervu tikiem,
atkārtojošajām kustībām, stresa periodā
(nespēj uztvert un apstrādāt info nepieciešamajā līmenī)*

Nervu sistēmas pārslodze :

- augsta psihiskā uzbudināmība;
- paaugstināta nogurdināmība;
- valodas traucējumi - skaņu veidošanas, balss, runas tempa – traucējumi, neskaidra izruna, elpas kontrole, balss augstums, skaļums un kvalitāte, var parādīties nazalitāte (deguna pieskaņa balsij);
- uzmanības un atmiņas traucējumi;
- mācīšanās traucējumi;
- motorikas traucējumi;
- ķermeņa izjūta telpā.

**!!! miega un apetītes traucējumi
paaugstināts muskuļu tonuss
valodas attīstības traucējumi**

Brīva patstāvīga un nestrukturēta darbība kā miegs un ēdiens

5 min → 30 min

OBLIGĀTI - pašā sākumā jārāda uzvedības paterni ar rotaļlietām.

Sākt ar ļoti vienkāršām darbībām.

1. *Radošums, prasme veidot savus noteikumus un tiem pieturēties;*
2. *Noteiktas robežas - laiks, vieta un veids;*
3. *Pakāpeniski parādās kompanjons, un 1.-2. punkts attiecas tagad uz diviem vai vairāk.*
4. *Gatavo rotaļlietu vietā visneiedomājāmie priekšmeti - plastikāta glāzītes, kartona kastes, audumi utt. - īsts radošuma lauks*
5. *Dažreiz var atļauties pagarlaikoties, neuzplīties ar savām idejām.*
6. *Pakāpeniski palieliniet attālumu.*
7. *Uzņemties risku un apzināties sekas.*
8. *Nekādu ekrānu!*
9. *Speciāli veidoti laukumi apkārtnes izzināšanai un pētīšanai, veidošanai un meistarībai.*
10. *Kooperējieties ar citiem skolotājiem, veidojot ārā drošu vidi, kur bērni var izbaudīt neatkarību.*
11. *Personīgais piemērs - radošuma potenciāls.*

VĀRDU NORMAS

1 gads		2 gadi		3 gadi	4 gadi
1 gads 1 mēnesis	1 vienkāršs vārds	2 gadi	50-300 vārdi. Pirmās frāzes un 3 zilbju vārdi	1000 + 3-4 teikumu vārdi	Runā visus vārdus, runā saliktos teikumos
1 gads 2 mēneši	2 vienkārši vārdi	2 gadi 1 mēneši	130 dažādu zilbju vārdi + frāzes		
1 gads 3 mēneši	3 vienkārši vārdi	2 gadi 2 mēneši	210 dažādu zilbju vārdi + frāzes		
1 gads 4 mēneši	4 vienkārši vārdi	2 gadi 3 mēneši	290 dažādu zilbju vārdi + frāzes		
1 gads 5 mēneši	5 vienkārši vārdi	2 gadi 4 mēneši	370 dažādu zilbju vārdi + frāzes		
1 gads 6 mēneši	6-10 vienkārši vārdi	2 gadi 5 mēneši	450 dažādu zilbju vārdi + frāzes		
1 gads 7 mēneši	15 vienkārši vārdi	2 gadi 6 mēneši	530 dažādu zilbju vārdi + frāzes		
1 gads 8 mēneši	20 vienkārši vārdi	2 gadi 7 mēneši	610 dažādu zilbju vārdi + frāzes		
1 gads 9 mēneši	25 vienkārši vārdi	2 gadi 8 mēneši	690 dažādu zilbju vārdi + frāzes		
1 gads 10 mēneši	30 vārdi, parādās divu dažādu zilbju vārdi	2 gadi 9 mēneši	770 dažādu zilbju vārdi + frāzes		
1 gads 11 mēneši	40 vārdi	2 gadi 10 mēneši	840 dažādu zilbju vārdi + frāzes		
		2 gadi 11 mēneši	910 dažādu zilbju vārdi + frāzes		

Vārdu dienasgrāmatas

Valodas attīstība - sensomotorā korekcija

Vestibulārais aparāts + uztvere + motorā attīstība

- Aktivitātes ar dažāda diametra bumbām - mest, ķert, atsist, ar roku vai kāju;
- Ar galvu uz leju ;
- Griezties;
- "Diena un nakts";
- Aktivitātes ar "Aiziet" un "Stop";
- Jebko līdzināt ar plaukstām - putas, smiltis, krāsas utt.
- Sist plaukstas ar ziepju burbuļiem;
- Līst cauri krēslu izveidotajiem tuneļiem;
- Lekt ar lecamauklu;
- Ietīties segā un iztīties no segas;
- "Akmens, šķēres, papīrīts";
- Stāvēt uz vienas kājas;
- Ortopaklāji;

- Celt un velt sniega pikas un sniega vīrus;
- Iet, lekt, skriet, pārlēkt, pieliekamie soļi;
- Iet pa kanātu;
- Braukt ar velosipēdu - galvenais, lai ir pedāļi, lai var mīt pēc kārtas;
- Skaitāmpanti;
- Dzejoļi ar kustībām;
- Plaukšķināt mūzikas pavadījumā;
- Dejojot un dziedāt;
- Mest, ķert, pārmet pāri balonus;
- Šūpoties uz šūpolēm.

**Fonemātika sākas ar
vestibulārajiem vingrinājumiem
sīko motoriku +
un ritma uzdevumiem**

VALODAI!

Sīkās motorikas vingrinājumi:

- putraimi;
- papīra plēšana mazos gabaliņos;
- aplikācijas;
- mozaīka;
- dažāda izmēra krelles;
- OBLIGĀTI -sports - kāpšanas sienas, virvju aktivitātes utt.

Hiperaktīvam bērnam

- Visas aktivitātes iet uz sacensību principa, motivācijas radīšanai - *Kurš pirmais? Kurš uzvarēja?*

!!! Mainām noteikumus ar mērķi iemācīt bremzēt reakciju:

Noteikums - Kurš lēnāk? (mācām sajukt ķermeni, vēlmi steigties)

Aktivitāšu versijas:

1. Ir sākuma un beigu līnija - (piemēram no loga līdz durvīm). Stāvēt, soļot atpakaļ vai uz savu NEDRĪKST!
Drīkst lēni, lēni kustēties uz priekšu - mierīgi skudru soļiem.
2. Ņemam lapu - atzīmējam sākuma un beigu līniju. Katram no dalībniekiem ir zīmulis un uz 1..2..3.. zīmē savu ceļu. Kurš FINIŠĀ nonāk pēdējais, tas ir uzvarētājs.
3. Uz galda divi nelieli priekšmeti, kurus viegli var bīdīt ar pūšanu. Atkal - starta un finiša līnijas. Kurš pēdējais nonāk Finišā, tas arī uzvarētājs.

Šādām aktivitātēm der dažādi varianti:

- iet pa galdu ar pirkstiem;
- plēst papīru;
- šķirt lappuses nelielās grāmatās;
- apvilkt figūras;
- utt.

Ritms

Ritma izjūta attīsta koordināciju un kontroli lielajā un smalkajā motorikā.

- attīstās veiklums, ne tik daudz "ietriecas stūros";
- ietekmē rakstītprasmi, mazinās burtu izlaišana, neraksta liekos elementus, spej pārslēgties pēc uzdotā;
- ietekmē runu - kā runājam, kā formējam teikumu un pārslēdzamies no domas uz domu;
- ritms palīdz koriģēt, uzlabot "putru mutē";
- formējas laika izjūta - ir pagājusi stunda vai tikai 10 min;
- orientēties laikā;
- ritms harmonizē, līdzsvaro visas organisma sistēmas, tādējādi paaugstinās darba spējas un izturība.

Ritms iedarbina visas galvas smadzeņu daļas!

Uzdevumi .

1

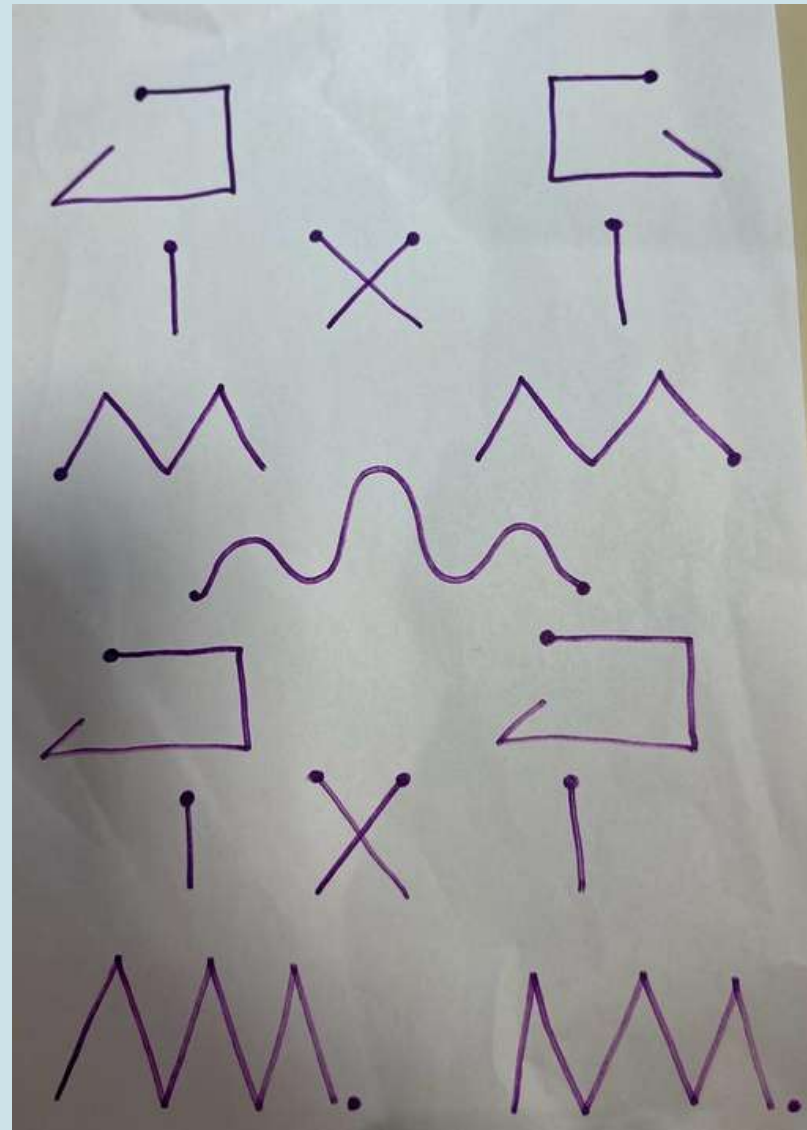
2

3

4

KREISĀ roka	LABĀ roka
	5
	4
	2
	3
	6
	1

Mozaika - kā bērns pratīs atrast rakstos kļūdas

Šņorēšana ~ 5gados

**Svarīgs gaidīšanas moments,
ļaut pašam vispirms padomāt kā spēlēt.**

"Bērni ved mūs sev līdzī - viņiem ir jāpalīdz,
nevis jādara tā, kā mums ir vieglāk!"

Vietējā Latgales avīze

Uz sadarbību!

riac.metodika@inbox.lv

27312184

Paldies par uzmanību!

Pacietību, izdošanos un
gandarījuma sajūtu par
paveikto!